

development of education and science, an integral and significant part of the activities of universities.

Important role in the university's educational process is played by invited foreign lecturers and experts on short-term visits or for a long time.

In 2010, the DSUM launched the teaching of professionally oriented disciplines in English in order to improve the training of specialists who are able to work effectively and communicate in a foreign language in the current conditions of the global economy.

The training of foreign citizens at the university has been and remains the traditional and inalienable practice of the educational process at the Donetsk State University of Management.

Further research of this problem can be carried out in the following directions: modernization of the system of management of international activity of the DSUM provided that Ukraine is fully integrated into the European educational space, improving the quality of the international activity of the University in accordance with the modern trends of the European Higher Education Area.

УДК 35.08:352.075(045)

СИСТЕМНИЙ ТА АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХОДИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

**ДІДЕНКО Н.Г.,
доктор наук з державного
управління, професор, завідувач
кафедри державної служби та
менеджменту освіти,
ДВНЗ «Університет менеджменту
освіти» НАПН України**

Розглянуті системний та андрагогічний підходи в системі професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, визначена актуальність їх застосування та основні принципи.

***Ключові слова:** системний підхід, андрагогічний підхід, професійне навчання, реформування державного управління та місцевого самоврядування.*

Рассмотрены системный и андрагогический подходы в системе профессионального обучения государственных служащих и должностных лиц местного самоуправления, определены актуальность их применения и основные принципы.

Ключевые слова: системный подход, андрагогический подход, профессиональное обучение, реформирование государственного управления и местного самоуправления.

System and andragogical approaches in the system of vocational training of civil servants and officials of local self-government are considered, the relevance of their application and the basic principles are determined.

Keywords: systematic approach, andragogical approach, vocational training, reforming public administration and local self-government.

Постановка проблеми. Реформування державного управління та місцевого самоврядування не може бути здійсненим без відповідних змін в управлінні людськими ресурсами та професійному навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Ці зміни пов'язуються сьогодні зі створенням сучасної цілісної, випереджаючої, мобільної та гнучкої системи професійного навчання з розвинутою інфраструктурою, ефективним управлінням і належним ресурсним потенціалом, спрямованими на забезпечення якості та безперервності навчання.

Відповідно до стандартів ЄС, які запроваджуються в системі публічної влади, в Україні треба сформувати систему управління за зразком *good governance* (належне врядування) або *responsive governance* (чутливе управління, здатне реагувати на інтереси різних груп та діяти, ураховуючи їхні інтереси). Отже, актуалізується питання щодо запровадження удосконаленої національної системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, оцінювання, контролю та моніторингу якості надання для них освітніх послуг. Важливими факторами досягнення таких результатів є системний та андрагогічний підходи, які необхідно використовувати в системі професійного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду теоретичних аспектів професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування присвячено праці вітчизняних дослідників – М. Білинської, В. Лугового, Н. Липовської, О. Оболенського, С. Серьогіна; організації навчального процесу, методичним аспектам навчання – С. Клімової, Т. Кошової, Н. Синициної, І. Шпекторенка, С. Хаджирадевої; регіональним та галузевим аспектам дослідження проблем післядипломної освіти службовців, у тому числі з урахуванням зарубіжного досвіду присвятили свої наукові праці М. Нинюк, В. Чмига та інші відомі українські вчені. Проте, незважаючи на значний науковий доробок за цією темою, проблема застосування системного та андрагогічного підходів у професійному навчанні залишається й сьогодні доволі актуальною і потребує здійснення подальших наукових досліджень.

Мета статті – обґрунтування системного та андрагогічного підходів в системі професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, визначення їх основних принципів та характеристик.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними принципами системного підходу вважають: цілісність, ієрархічність побудови, структуризація, множинність, системність. Застосування системного підходу реалізується через багаторівневу систему забезпечення якості освіти, міждисциплінарні зв'язки, неперервність набуття професійних компетентностей.

Багаторівневість системи якості освіти, на наш погляд, передбачає наступне:

- організаційно-освітня система формується відповідно до вимог якості освіти та професійних компетентностей, які мають набувати державні службовці та посадові особи органів місцевого самоврядування в процесі навчання;
- якість професорсько-викладацького складу, який долучений до професійного навчання, відповідає освітнім потребам і поєднує теоретичний та практичний досвід у викладанні;
- моніторинг якості освітнього процесу, діагностика державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування щодо освітніх потреб стають системними і пов'язуються з щорічним оцінюванням;
- випереджаючий характер навчання реалізується через оновлення змісту освіти, застосування інноваційних освітніх технологій, впровадження результатів науково-дослідної роботи в освітній процес.

Системний підхід передбачає, що освітній процес ділиться на такі етапи:

- діагностичний – шляхом анкетування чи безпосередньо у співбесіді виявляється рівень освітніх та професійних потреб та запитів;
- теоретичний – відбувається ознайомлення з сучасними досягненнями в теорії державного управління, публічної служби;
- практичний – відбувається впровадження теоретичних ідей у практику шляхом виконання різноманітних практичних робіт, участі у практичних конференціях з обміну досвідом;
- контрольно-оцінювальний – проводиться тестування, анкетування, написання есе.

Системний аналіз щодо організації навчання передбачає формулювання кінцевої мети навчання, визначення вихідного рівня знань; відбір змісту навчального матеріалу; розробку конкретної технології організації навчального процесу; здійснення навчання; проведення контрольних замірів, аналіз та оцінка результатів. Це дозволяє визначити перспективи навчання, його основні взаємодіючі компоненти, реальні потреби і можливості суб'єктів навчання, відобразити не тільки кількісне, а й якісне зростання.

Важливою якістю системного підходу є інтегративність як єдність і взаємозв'язок систем, де в центрі уваги знаходиться освітня ситуація та її технологічні рішення в побудові «живого» знання. Для цього застосовуються міждисциплінарність, трансдисциплінарність, синергетичність.

Зокрема, міждисциплінарність використовується як шлях подолання вузькопрофесійної обмеженості і прагнення заповнити цілісність у системі освіти. Трансдисциплінарність виступає як спосіб розширення наукового світогляду, який полягає в розгляді того або іншого явища поза межами будь-якої окремої наукової дисципліни для вирішення складних проблем державного управління та місцевого самоврядування. Синергетичний підхід, що вивчає загальні закономірності явищ і процесів в складних нерівноважних системах, виходить з того, що загальною ознакою є розгляд динаміки будь-яких безповоротних процесів і виникнення принципових новацій.

Особливості інтегративності системного підходу полягають у тому, що освітня ситуація припускає нове бачення предмета; зв'язаність окремих частин і функцій системи в ціле; проектування сучасного освітнього процесу як

інтеграційної технології; перехід суперництва «парадигм» в їх взаємодію при вирішенні поставлених проблем.

Важливо, що для наступності та безперервності освітньої підготовки можуть використовуватися можливості подальшої співпраці з державними службовцями, які проходили навчання та підвищення кваліфікації, для чого створюється відповідна база даних та залучення державних службовців до науково-комунікативних заходів, дослідницької діяльності, інших форм професійного навчання або підвищення кваліфікації.

Особливої актуальності набуває системний підхід для професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування в умовах децентралізації, які мають потребу отримати додаткові навички і кваліфікації, адже на місцевий рівень покладається значна частина надання адміністративних та соціальних послуг, бути сучасними менеджерами, озброєними арсеналом актуальних знань та навичок, здатних мислити інноваційно та взяти на себе відповідальність за сталий розвиток територій.

Що стосується андрагогічного підходу, його застосування дає можливість в технології навчання враховувати такі особливості дорослих людей як: володіння організаційним досвідом, здатність самостійно обирати потрібну інформацію, уміння самоконтролю процесу навчання. Особливостями навчальної діяльності дорослих є те, що воно відбувається у вигляді короткотривалих інтенсивних спалахів, спрямованих на досягнення миттєвої мети; намічена мета виступає у вигляді конкретної проблеми.

Існують різні класифікації принципів андрагогіки, які були розроблені М.Ноулзом, Джарвісом, Смітом та іншими науковцями [3; 4; 5]. На нашу думку, особливо важливі для професійного навчання є такі принципи як: пріоритет самостійності, спільна діяльність, опора на досвід тих, хто навчається, індивідуалізація, системність, контекстність, актуалізація результатів, елективність, розвиток освітніх потреб, усвідомленість процесу навчання.

Зокрема, за результатами андрагогічних досліджень, слід врахувати, що до 35 років відбувається становлення цілісності функціональної основи інтелектуальної діяльності людини; у період між 26 і 35 роками підвищується інтегрованість міжфункціональної системи; в період між 35 і 46 роками під впливом жорсткості зв'язків, що посилюються між функціями та їх показниками, відбувається зниження можливостей новоутворень, що виявляється в тому, що зберігається висока інтелектуальна активність і продуктивність в звичних умовах професійної роботи і в той же час можуть бути проблеми в опануванні нового вигляду діяльності. Тому підготовка, перепідготовка і постійне підвищення кваліфікації працівників в системі безперервної освіти – важливі умови професійного і інтелектуального розвитку особистості.

Саме професійна діяльність формує потребу дорослого в знаннях (особливо в сучасних умовах життя), його пізнавальні інтереси і запити, цілі й мотиви. Якщо людина приймає рішення про продовження освіти, то у неї з'являється потужне джерело поглиблення і вдосконалення позитивного відношення до навчання.

Як наслідок, у викладацькій діяльності необхідно ставити завдання проблемності змісту навчання та його організаційних форм, що має на меті вироблення у викладача вміння бачити, визначати, розглядати та ставити

проблеми. Для цього в практиці професійного навчання слід передбачати проблемні лекції, тематичні дискусії, круглі столи, конференції з обміну досвідом, виїзні заняття в органи державної влади та місцевого самоврядування, вирішення проблемних завдань та завдань проблемно-пошукового характеру, «мозковий штурм» тощо.

Для наближення змісту навчання до практичних потреб державних службовців має застосовуватися конкретність практичних завдань, прив'язка до певних умов, обставин професійної діяльності, що потребують оригінального рішення, індивідуального, нестандартного підходу. Адекватними такому змісту навчання є рольові ігри, дискусії, проектні завдання, вирішення ситуаційних завдань. Діалогічність змісту післядипломного навчання передбачає активну співпрацю між викладачем та слухачами, що здійснюється не лише на очному, але і на дистанційному етапах навчання.

Застосування таких підходів в організації роботи з навчання та підвищення кваліфікації державних службовців дозволяє забезпечити комфортний темп роботи, надати кожному право самостійного вибору для задоволення своїх професійних потреб; викладачам – будувати гнучкий зміст навчання, інтегрувати різноманітні види і форми навчання, враховувати потреби і запити слухачів.

Слід зазначити, що в андрагогічній освіті не зникає фундаментальне знання, але починає вибудовуватися за іншими законами: знання – не про запас, а під реальні потреби і проблеми, що виникають у практичній діяльності. Провідними стають активні індивідуальні та групові (спільні, колективні) форми роботи з навчальним матеріалом. Зміст, форми і методи навчання ґрунтуються на особистісно та компетентісно орієнтованому, проблемному підходах, тобто класична «школа пам'яті» доповнюється «школою мислення», школою управління, самоорганізації і проектного підходу.

Звернемо увагу, що дорослі навчаються по-різному, а знання індивідуальних відмінностей має допомогти сформувати й адаптувати андрагогічний підхід до унікальності кожного. Наприклад, теорія навчання (модель) Д.Колба охоплює чотири основні стилі навчання, що ґрунтуються на 4-етапному навчальному циклі. Дослідник вважає визначений «цикл навчання» центральним принципом своєї теорії, що має такі стадії: конкретний досвід; мислительні спостереження; абстрактну концептуалізацію; активне експериментування. За циклом Д.Колба можна навчатися за одним із чотирьох способів: 1) на основі досвіду; 2) за допомогою спостереження і рефлексії; 3) за допомогою абстрактної концептуалізації; 4) на основі активного експериментування та надання переваги одному з них або на основі їх оптимального поєднання. Отже, навчаючись за розглядуваною моделлю, фахівці набувають досвіду; спостерігають, обмірковують; осмислюють та теоретично узагальнюють нові знання; експериментально перевіряють нові знання та самостійно використовують їх на практиці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання системного та андрагогічного підходів у професійному навчанні державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування сприяє його безперервності, інтегративності, стає основою впровадження нових освітніх

технологій та забезпечення освітніх потреб державних службовців для отримання нової якості їх професійної діяльності.

Література:

1. Дубасенюк О.А. Передумови розвитку андрагогіки як чинника особистісного та професійного зростання дорослого // Андрагогічний вісник. – 2013. – вип. 4. – с. 26-33.
2. Інформаційно-аналітичний звіт «Аналіз ситуації щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні» Київ – 2017. – 57 с.
3. Лук'янова Л.Б. Андрагогіка: ретроспективний аналіз походження терміну та особливості сучасного змістового наповнення // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – Випуск 2 (9). – 2014.
4. Knowles M.S., The modern practice of adult education. andragogy versus pedagogy», Englewood cliffs: Prentice hall/Cambridge (1970)
5. Knowles M.S., Holton E.E, Swanson, R.A. The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development. 6-th Edition. – London; New York: Elsevier Butterworth Heinemann, 2005. – 378 p.

Systematic and andragogical approaches in the system of professional training of civil servants and local officials are considered in the article, the relevance of their application and the basic principles are determined.

The application of a systematic approach is realized through a multi-level system of quality assurance of education, interdisciplinary links, continuity of acquisition of professional competencies.

The systematic analysis of the organization of training involves the formulation of the ultimate goal of learning, the definition of the initial level of knowledge; selection of educational material content; development of a specific technology for the organization of the educational process; training; carrying out of control measurements, analysis and evaluation of results. It allows to determine the prospects of education, its main interacting components, real needs and opportunities of subjects of training, reflect not only quantitative but also qualitative growth.

An important quality of a systematic approach is integrity as the unity and interconnection of systems, where the educational environment and its technological solutions in the construction of "living" knowledge are at the center of attention. For this purpose, interdisciplinarity, transdisciplinarity, synergy are applied.

A systematic approach to professional training of local officials in the context of decentralization, which requires additional skills and qualifications, acquires a special significance. A significant part of the provision of administrative and social services is allocated to local level, such as being modern managers, armed with an arsenal of relevant knowledge and skills, capable of think innovative and take responsibility for the sustainable development of the territories.

With regard to the andragogical approach, its application makes it possible in the technology of learning to take into account such features of adults as: the possession of organizational experience, the ability to independently choose the right information, the ability to self-control the learning process. The peculiarities of adult

learning activities are that it occurs in the form of short-lived intense outbreaks aimed at achieving an instantaneous goal; the intended purpose appears in the form of a concrete problem.

To approximate the content of training to the practical needs of civil servants, the specificity of practical tasks, the attachment to certain conditions, circumstances of professional activity that require an original decision, an individual, non-standard approach should be applied. Adequate to such content of training are role games, discussions, project tasks, solutions of situational tasks. Dialogue of the content of postgraduate training involves active collaboration between the teacher and the students, which is carried out not only on the eyelid, but also on the distance learning stages.

УДК 351.858

КОНЦЕПТУАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ЦІЛЬОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТИВНОЮ ЗАДОВОЛЕНІСТЮ ЖИТТЯМ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН

ЛЮБЧУК О.К.,

доктор наук з державного управління,
професор,

ЯРЧЕНКО Ю.В.,

кандидат історичних наук, доцент,
ДВНЗ «Приазовський державний
технічний університет»

У статті розглянуто підходи щодо розуміння сутності міжнародного індексу «щастя». Показано необхідність дослідження показника «суб'єктивна задоволеність життям людей» при проведенні економічних реформ. Представлено концептуально-програмні засади державного управління суб'єктивною задоволеністю життям людей.

Ключові слова: доктрина збалансованого розвитку «Україна-2030, міжнародний індекс «щастя», суб'єктивна задоволеність життям людей, ціле покладання, концептуально-програмні засади, державне управління.

В статье рассмотрены подходы к пониманию сущности международного индекса «счастья». Показана необходимость исследования показателя «субъективная удовлетворенность жизнью людей» при проведении экономических реформ. Представлены концептуально-программные основы государственного управления субъективной удовлетворенностью жизнью людей.

Ключевые слова: доктрина сбалансированного развития «Украина-2030», международный индекс «счастье», субъективная